

Tabela 1: Prehodi v upokožitev in staranje – rezultati projekta

Št.	Identificirane težave/ovire/potrebe	Priporočila/predlogi za spremembe
1	<p>UPOKOJITEV KOT TOČKA PRELOMA: Bolj ko je bila za posameznika zaposlitev pomembna v delovno aktivnem obdobju in več časa ko ji je namenil, večje so težave, s katerimi se sooči ob upokožitvi. To še posebej velja, če delovne aktivnosti po upokožitvi ne nadomesti neka druga dejavnost; v tem primeru nastopi praznina oziroma manko, ki je posledica prekinitve delovne rutine.</p>	<p>Upokožitev je kritična/prelomna točka v življenju posameznika, na katero starejši odrasli (zlasti moški) niso pripravljene. Poleg tega ni veliko formalnih predupokožitvenih programov, zato bi bilo treba v okviru javnih institucij, sindikatov in prek NVO-jev spodbujati programe priprave na starost ter programe osmišljanja tretjega življenjskega obdobja za tiste v drugem življenjskem obdobju (ne tik pred upokožitvijo, temveč občutno prej).</p>
2	<p>PRISILNA UPOKOJITEV in grožnje z visoko obdavčitvijo dela upokožencev.</p>	<p>Namesto prisilne ali zgodnje (predčasne) upokožitve bi bilo treba razvijati mnogotere prakse postopnega prehoda v upokožitev (delna upokožitev, upokožitev z možnostjo priložnostnega, občasnega, (ne)formalnega sodelovanja itn.) za vse, ki kažejo motivacijo in zanimanje za nadaljnjo delovno aktivnost.</p> <p>Na nacionalni ravni je treba pripraviti zakone, ki bi institucionalizirali prakse »postopnega/delnega upokoževanja«, »srebrno ekonomijo«, spodbujali gospodarsko povezovanje starejših odraslih itn.</p> <p>V tej smeri bi bilo treba tudi finančno podpirati organizacije, ki (že) izkazujejo »partnerstvo« s starejšimi odraslimi.</p>
3	<p>UPOKOJITEV KOT OLAJŠANJE ALI BREME</p> <p>»Nastop upokožitve« je posameznikom pomenil veliko spremembo, predvsem v smislu »časa, ki ostaja in ga je preveč«, in »časa, ki ga je zdaj treba z nečim zapolniti«, in iskanja »nadomestnih dejavnosti«. Sprememba je bila najbolj travmatična za tiste, ki so se z njo soočili sami (brez podpore družine in/ali prijateljev), in tiste, katerih družbene mreže so bile zgrajene izključno okoli službe (sodelavci, stranke, poslovni partnerji).</p>	<p>Vključevano in dolgoživo družbo lahko razvijemo na praksah, kot so stare-nove kariere; vključevanje v mentorske, učne, mediacijske, razvojne, strateške, motivacijske idr. vloge/delovne skupine/programme v institucijah in podjetjih; postopno nadomeščanje »kariere moške dominacije«, »identitete funkcionarjev« oz. »kariere zastopnikov« itn. (tj. spreminjanje družbenospolne identitete in družbenospolnega kapitala, o čemer posebej razpravljamo v modulu 3).</p> <p>V okviru javnih institucij (mestne, občinske, javni zavodi) in sindikatov bi lahko poskrbeli za dobre prakse spodbujanja pozitivnega dožemanja produktivnosti (izrazito pomembna za moške) in ustvarjalnosti (izrazito pomembna za ženske) v tretjem in četrtem življenjskem obdobju.</p>

<p>4 IZGNANI S TRGA DELA: Pričakovati je, da starejši odrasli z dnem nastopa upokojitve prenehajo delati.</p>	<p>Naše raziskave so pokazale, da moški razpolagajo s širokim naborom znanj, neizkoriščenih veščin in bogatih izkušenj. Tudi starejši odrasli lahko opravljajo dejavnosti/delo: če so težave npr. z mobilnostjo, pa bi delo lahko opravljali doma. V ta namen bi morala skupnost podpirati uporabo (spletnih) platform za posredovanje del in drugih oblik povezovanja s ponudbo del v lokalnem okolju ter jih sistematično uvajati v skupnost starejših odraslih.</p>
<p>5 NEPRIPRAVLJENOST IN OSAMLJENOST PRI SOOČANJU S STARANJEM: slabljenje kognitivnega, družbenega in kulturnega kapitala v tretjem in četrtem življenjskem obdobju.</p>	<p>O staranju in o starosti bi bilo treba informirati in ozaveščati tudi mlade, saj je raziskava pokazala, da dejavnosti v prvih dveh življenjskih obdobjih odločilno opredeljujejo tudi kognitivni, družbeni in kulturni kapital v tretjem in četrtem življenjskem obdobju. Hkrati bi se s tem v širši družbi (ne le med starejšimi odraslimi) začel spreminjati tradicionalni in stereotipni pogled na starost in staranje (npr. starizmi).</p>
<p>6 UPOKOJENCI SO V PODREJENEM POLOŽAJU</p> <p>in se v očeh drugih velikokrat dojemajo kot prejemniki oziroma breme ter neaktivni del družbe, ki potrebuje pomoč in nego.</p>	<p>Intervjuvanci so povedali, da ne želijo biti v podrejenem položaju ali obravnavani kot nevedneži, ki jih je treba poučevati (zlasti, če so v vlogi učiteljev mlajši »kvazistrokovnjaki«), temveč da želijo svoje znanje in izkušnje prenašati na druge, predvsem mlajše, ter da hrepenijo po tovrstnih stikih.</p> <p>Nacionalni in lokalni organi morajo v sodelovanju s civilno družbo in NVO-ji okrepiti medgeneracijski prenos in izmenjavo ter starejšim odraslim omogočiti posredovanje njihovega znanja, praks in veščin širši populaciji.</p> <p>Raziskava <i>Old Guys</i> je pokazala, da starejši odrasli niso zgolj prejemniki, temveč se s svojim prostovoljnim, vzajemnim in dobrodelnim delom (predvsem ženske) večinoma predajajo širši skupnosti in pomembno (pogosto neprecenljivo) prispevajo k družbeni blaginji.</p>
<p>7 IZBRISANA PRETEKLA ŽIVLJENJSKA ZGODOVINA: Delo in dejavnosti iz njihovega delovno aktivnega življenjskega obdobja so propadli ali so bili opuščeni. Nekateri panoge, poklici, hobiji in druge prostočasne dejavnosti so razpadli, dobili novo funkcijo ali so bili povsem opuščeni. Spet drugih zaradi upada fizičnih sposobnosti in zdravja ne morejo več opravljati.</p> <p>Številni javni prostori, v katerih so se moški srečevali in družili v svojem delovno aktivnem obdobju, so izginili, so bili privatizirani ali so si jih prilastile druge generacije.</p>	<p>Mestni, občinski, krajevni dr. organi lahko ocenijo kakovost, dostopnost, obseg, »odprtost« itn. razpoložljivih javnih prostorov, pri čemer morajo upoštevati možnosti za dostop in prevoz ter spodbujati različne načine uporabe teh prostorov.</p> <p>Na podlagi te ocene lahko uvedejo različne rešitve (ki so lahko kratko-, srednje- ali dolgoročne) za izboljšanje uporabe teh javnih prostorov ter ustvarijo nove prostore za vse generacije.</p> <p>Zaradi nestabilnih gospodarskih razmer, ki vplivajo na zaposlovanje in brezposelnost, je gotovo težje priti do kratkoročnih rešitev. Zato je naloga vlad, da poiščejo ustrezne kratkoročne rešitve.</p> <p>Predstavniki NVO-jev in drugi deležniki civilne družbe lahko v svojih pisarnah in sprejemnicah oziroma drugih prostorih, s katerimi razpolagajo, vzpostavijo varne skupnostne prostore, namenjene srečevanju, druženju in skupnemu preživljanju prostega časa tako starejših odraslih kot preostalih generacij.</p>

8	<p>POMANJKANJE INFORMACIJ O MOŽNOSTIH IN OBSTOJEČIH DEJAVNOSTIH V SKUPNOSTI: Večina javnih prostorov, ki so bili vključeni v raziskavo, ni imela platform, novičnikov ipd., namenjenih starejšim odraslim. Pogosto ni jasno, kako priti do razpršenih informacij o možnostih za dejavno starost.</p>	<p>V nekaterih primerih, s katerimi se je srečala ekipa projekta <i>Old Guys</i>, je bilo dejavnosti, namenjenih moškimi, starim 60 let ali več, dovolj. Spet drugod je bilo na voljo veliko formalnih in neformalnih dejavnosti, ki so se jih udeleževale zlasti ženske. V vseh partnerskih državah pa se je pokazalo, da je na voljo premalo informacij o vseh že obstoječih možnostih. Pogosto se tudi zgodi, da institucije na določenem območju izvajajo dejavnosti, ne da bi poznale ponudbo drugih institucij. Zato bi morale institucije civilne družbe in lokalnih skupnosti bolje informirati o obstoječih možnostih za dejavno starost ter še razširiti možnosti, če ne zadostuje potrebam.</p> <p>Pri tem bi morale za širjenje informacij o teh dejavnostih izbrati kanal, ki ustreza zmožnostim in navadam ciljne skupine. To bi lahko dosegli z boljšo koordinacijo, načini za obveščanje javnosti, platformo ipd. Glejte tudi portugalski program <i>Golden Age</i>, ki je opisan v modulu 4, na mestu, kjer so predstavljene dobre prakse zbiranja informacij (4.5.A).</p>
---	--	---